

“YATIRIMCI-DEVLET UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜ REFORMU ”

ile görevli

UNCITRAL ÇALIŞMA GRUBU III’ün

1- 5 Nisan 2024 tarihinde gerçekleşen

48. toplantısı (New York) hakkında Rapor

Bilindiği üzere, UNCITRAL Komisyonu 2017 yılındaki 50. oturumunda Çalışma Grubu III’e Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlıklarının Çözümü (ISDS)¹ ile ilgili yapılabilecek reformlar üzerinde çalışması görevini vermiştir. Çalışma Grubu kendisine verilen bu görev kapsamında öncelikle ISDS ile ilgili sorunları belirleyecek ve değerlendirecektir; ikinci olarak, belirlenen sorunlar ışığında reformun arzu edilir olup olmadığını değerlendirecektir ve reformun arzu edilir olduğu sonucuna varırsa, Komisyona tavsiye edilecek ilgili çözümleri geliştirecektir.

Çalışma Grubu 34-37’nci oturumları arasında ISDS ile ilgili sorunları belirlemiş ve belirlenen sorunlar ışığında reformun arzu edilir olduğu kanaatine varmıştır. 38. oturumunda ise potansiyel reform çözümünü tartışmak, detaylandırmak ve geliştirmek için bir proje takvimi üzerinde anlaşmaya varmıştır.

Çalışma Grubu 38’nci oturumundan 41’nci oturumuna kadar aşağıda belirtilen konularda somut reform unsurlarını değerlendirmiştir: (i) bir danışma merkezinin kurulması; (ii) Hakemler ve Yargıçlar (adjudicators) için davranış kuralları; (iii) üçüncü kişi finansmanının düzenlenmesi; (iv) uyuşmazlık önleme ve hafifletme ve alternatif uyuşmazlık çözüm yolları; (v) Taraf Devletler tarafından antlaşmaların yorumlanması; (vi) maliyetler için teminat; (vii) önemsiz (frivolous) iddiaları ele alma araçları; (viii) çok taraflı davalar ve karşı davalar; (ix) yansıma zarar ve hissedarların talepleri; (x) temyiz ve çok taraflı mahkeme mekanizmaları ve (xi) ISDS mahkemesi üyelerinin seçimi ve atanması.

---

¹ “Yatırımcı-Devlet Uyuşmazlıklarının Çözümü” terminolojisi metnin devamında kısaca “ISDS” (Investor-State Dispute Settlement) olarak isimlendirilecektir.

Çalışma Grubu Ekim 2019’da gerçekleşen 38. oturumunda Uluslararası Yatırım Uyuşmazlığı alanında bir Danışma Merkezi (Advisory Center) kurulması konusunu değerlendirilmiştir ve Eylül 2022 yılında gerçekleşen 43.oturumda “Danışma Merkezi” hakkında görüşmelere devam edilmiştir. 9-13 Ekim tarihlerinde Viyana’da gerçekleşen 46. oturumda“Danışma Merkezi” (Advisory Center) ve “Usule İlişkin Taslak Hükümler” (Draft Provisions on Procedural and Cross-Cutting Issues) görüşülmüştür.

22-26 Ocak 2024 tarihlerinde Viyana’da gerçekleşen 47. oturumda “Danışma Merkezi”ne dair Taslak Hükümlerin bir önceki toplantıdan sonra revize dilen hali üzerine 2. okuması yapılmıştır. 47. oturumda, ISDS reformuna ilişkin çok taraflı enstrümanın (MIIR) bir parçasını oluşturabilecek ancak diğer ISDS reformlarından bağımsız olması gereken uluslararası bir enstrümanın hazırlanmasını gerektirecek hükümetlerarası bir organ olarak danışma merkezinin kurulmasına yönelik desteğin ifade edildiği hatırlatılmıştır.

1-5 Nisan 2024 tarihinde gerçekleşen 48. oturumda, Çalışma Grubu III’ün oturumunun başkanlığına Shane Spelliscy (Kanada) ve raportörlüğüne Natalie Yu-Lin Morris Sharma’nın (Singapur) devam etmesine karar verilmiştir. (A/CN.9/WG.III// XLVIII CRP.1/para.8)

Bu Rapor, aşağıdaki belgelere dayalı olarak hazırlanmıştır:

A/CN.9/WG.III/WP.238

A/CN.9/WG.III/WP.239

A/CN.9/WG.III/XLVIII/CRP.1

A/CN.9/WG.III/XLVIII/CRP.1/Add.1, Add.2, Add.3, Add.4, Add.5

A/CN.9/1167

I. GİRİŞ

Çalışma Grubu Eylül 2022 yılında gerçekleşen 43. oturumunda “Uluslararası Yatırım Hukuku alanında bir Danışma Merkezi Kurulması” konusunu A/CN.9/WG.III/WP.212 ve 212/Add.1 belgelerine dayalı olarak değerlendirmiştir. Görüşmeler, ağırlık olarak taslak maddeler 5-9 üzerinde sürmüştür, bu maddeler danışma merkezinin sağlayacağı hizmetlere ve hizmetten faydalanacaklara ve bu hususların merkezin finansmanı ve yapısı üzerindeki

etkilerine ilişkindir. Görüşmeler neticesinde, Sekratarya'dan müzakerelere dayalı olarak revize edilmiş Taslak Kuralları hazırlaması talep edilmiştir. (A/CN.9/WG.III/WP.230, para.2-3)

46. oturumda, Danışma Merkezinin hükümetler arası bir yapı olarak (intergovernmental body) kurulması ve böyle bir kurumun kurulmasına yönelik bir tüzük hazırlanması önerilmiştir. Ayrıca, Merkezin mevcut kuruluşlardan ayrı, bağımsız bir kuruluş olarak kurulması ve kuruluşunun daimi mekanizma başta olmak üzere diğer reform unsurlarıyla ilişkilendirilmemesi de önerilmiştir. Bununla birlikte, Merkezin mevcut bir kuruluşun (örneğin Birleşmiş Milletler) himayesinde kurulmasının faydalı olabileceği ve diğer reform unsurlarıyla olan ilişkisinin dikkatle değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Merkezin tasarlanmasındaki önemli unsurlar olarak merkeze ve hizmetlerine erişim, merkezin tarafsızlığı, bağımsızlığı, dış etkilerden veya çıkar çatışmalarından kaçınma ihtiyacı, merkez ve personeli açısından coğrafi çeşitlilik, merkezin etkin ve sürdürülebilir işleyişi gibi hususlara değinilmiştir. (A/CN.9/WG.III/XLVI/CRP.1/Add. Para 4-5)

46. oturumdaki görüşmelerde, taslak hükümlerin Komisyon'a nasıl iletilmesi hususu da ele alınmıştır. Bu bağlamda Çalışma Grubu, Danışma Merkezinin bağımsız bir proje olarak mı (a stand-alone project) yoksa ISDS reformuna ilişkin çok taraflı bir belgeye (enstrümana) (multilateral instrument on ISDS reform; MIIR) dâhil edilecek bir reform unsuru olarak mı sunulması hususunu değerlendirmiştir. Ağırlıklı görüş taslak hükümlerin prensipte kabul edilmesi olmuştur. Böylelikle, değişiklikler bakımından daha esnek olunabilecektir. Taslak hükümlerin prensipte kabul edilmesi ve uygulanma yöntemi olarak da çok taraflı enstrümana dâhil edilecek bir reform unsuru olması yönünde ağırlık görüş oluşmuştur. Çalışma Grubu'nda, çok taraflı enstrümana dâhil edilecek bir protokol ya da enstrümanın Ek'leri olacak şekilde ele alınarak ayrı bir antlaşma yapılması ihtiyacının ortadan kalması hususunda görüş birliği sağlanmıştır. (A/CN.9/WG.III/WP.230, para.44-45, A/CN.9/WG.III/XLVI/CRP.1/Add. para 5-6)

22-26 Ocak 204 tarihlerinde gerçekleşen 47. oturumda Danışma Merkezinin, hükümetlerarası bir organ olarak kurulmasına yönelik desteğin Çalışma Grubunun 38. 43. ve 46. oturumlarında destek gördüğü belirtilmiştir. 47. oturumda ISDS reformuna ilişkin çok taraflı belgenin (MIIR) bir parçasını oluşturabilecek ancak diğer ISDS reform unsurlarından bağımsız olması gereken uluslararası bir belgenin hazırlanmasını gerektiren, hükümetlerarası bir organ olarak danışma merkezinin kurulmasına yönelik desteğin ifade edildiği hatırlatılmıştır. (A/CN.9/1161)

II. DANIŞMA MERKEZİNİN TÜZÜK TASLAĞI (DRAFT STATUTE OF AN ADVISORY CENTER)

Çalışma Grubu, 47.oturumunda (22-26 Ocak 2024, Viyana), A/CN.9/WG.III/WP.236 belgesinde yer alan uluslararası yatırım uyuşmazlıklarının çözümüne ilişkin danışma merkezinin (Danışma Merkezi) tüzüğünün 1 ila 8. maddelerinin ikinci okumasını tamamlamıştır. Mevcut oturumda, Çalışma Grubu, A/CN.9/WG.III/WP.238 belgesinde yer alan tüzük taslağını değerlendirmeye devam etmiştir.

A.Maddeler 1-8

Madde 4 Üyelik

“ Article 4 – Membership

- 1. A State or a regional economic integration organization may become a Member of the Advisory Centre in accordance with article 12.*
- 2. Each Member is entitled to the services of the Advisory Centre and has the obligations as set out in this Protocol and the regulations adopted by the Governing Committee.*
- 3. For the purposes of this Protocol, each Member shall be categorized into [least developed countries] as listed in Annex I, [developing countries] as listed in Annex II and [others] as listed in Annex III. This categorization is without prejudice to classifications in other instruments or other organizations.*
- 4. For the purposes of this Protocol, a “non-Member” refers to a State or a regional economic integration organization that is not a Party to this Protocol.”*
(A/CN.9/WG.III/WP.238, para.5)

Çalışma Grubu, Ek I'den Ek III'e kadar olan eklerdeki Devletlerin farklı kategorilere ayrılmasıyla ilgili endişelere cevaben, taslak statünün, ekler de dahil olmak üzere, herhangi bir isimlendirme içermemesi gerektiği önerildi. Madde 2(2)'nin, temel hedefleri ortaya koyduğu için "en az gelişmiş ülkeler" ve "gelişmekte olan ülkeler" terimlerine atıfta bulunmasının amaca

uygun olduğu belirtilmiştir. Görüşmeler neticesinde, madde 4(3) aşağıdaki şekilde revize edilmiştir: “*Bu Protokol’n amaçları doğrultusunda, her ye Ek I, Ek II veya Ek III olarak sınıflandırılacaktır. Bu sınıflandırma, diğer araçlardaki veya diğer kuruluşlardaki sınıflandırmalara halel getirmez.*” alışma Grubu ayrıca, Tüzüğün Ekleri’nin herhangi bir isimlendirme içermeyeceğini ve ilgili Ekler’deki Devletlerin listesinin daha sonra ele alınacağını kabul etmiştir. (A/CN.9/1167, para 14-15)

Madde 5- Yapı

“ Article 5 – Structure

- 1. The Advisory Centre shall consist of a Governing Committee, an Executive Committee and a Secretariat headed by an Executive Director.*
- 2. The Governing Committee shall be composed of representatives of the Members of the Advisory Centre. Each Member shall appoint one representative to the Governing Committee.*
- 3. The Governing Committee shall:*
  - (a) Adopt its rules of procedure;*
  - (b) Adopt regulations on the operation of the Advisory Centre;*
  - (c) Appoint the members of the Executive Committee taking into consideration geographical diversity and gender balance;*
  - (d) Assign any other functions to the Executive Committee;*
  - (e) Adopt the staff regulations on the conditions of services and rights and obligations of the Executive Director and staff members of the Secretariat;*
  - (f) Appoint the Executive Director for a term of four (4) years, who shall be eligible for re-appointment;*
  - (g) Evaluate and monitor the performance of the Advisory Centre and adopt the annual report prepared by the Executive Director;*
  - (h) Adopt the annual budget of the Advisory Centre prepared by the Executive*

Director and reviewed by the Executive Committee;

(i) Periodically assess and if needed, adjust the scope and type of services of the Advisory Centre, including by deciding to phase in some of the services at a later stage of its operation; and

(j) Perform other functions in accordance with this Protocol.

4. The Governing Committee shall meet at least once a year.

5. The Governing Committee shall endeavour to make all decisions by consensus.

6. If a decision cannot be made by consensus, the subject matter may be submitted to a vote, which requires the presence of a majority of the Members. Each Member shall have one vote. Decisions shall require a four-fifths majority of the Members present and voting. If the majority of the Members are not present, the same subject matter may be submitted for a second vote at the next meeting of the Governing Committee, the decision of which may be made by a four-fifths majority of the Members present and voting.

7. The Executive Committee shall consist of six members. The Executive Director shall also serve ex officio on the Executive Committee. Each group of Members as listed in Annexes I, II and III shall nominate two members of the Executive Committee for appointment by the Governing Committee. The members of the Executive Committee shall serve in their personal capacity and shall be selected on the basis of their professional qualifications in international investment dispute resolution.

8. The Executive Committee shall report to the Governing Committee. The Executive Committee shall meet as often as necessary and shall:

(a) Propose for adoption by the Governing Committee rules on the procedure

of the Executive Committee;

(b) Take decisions necessary to ensure the efficient and effective operation of the Advisory Centre in accordance with this Protocol and the regulations adopted by the Governing Committee;

(c) Review the annual budget of the Advisory Centre and submit it for adoption by the Governing Committee;

(d) Provide advice to the Executive Director including on the administration of the budget of the Advisory Centre;

(e) Appoint the external auditor;

(f) Supervise the administration of the Secretariat; and

(g) Perform other functions in accordance with the Protocol and as assigned by the Governing Committee.

9. The Executive Director shall:

(a) Manage the day-to-day operation of the Advisory Centre;

(b) Employ and manage the staff members of the Secretariat in accordance with the staff regulations adopted by the Governing Committee;

(c) Prepare the annual report on the operation of the Advisory Centre for adoption by the Governing Committee;

(d) Prepare the annual budget of the Advisory Centre for review by the Executive Committee; and

(e) Represent the Advisory Centre externally.

10. The Executive Director shall be accountable to the Governing Committee.

11. The Executive Director shall not hold any other employment or engage in any other occupation without the approval of the Executive Committee.

A/CN.9/WG.III/WP.238, para.5)

Madde 5, Merkezin yapısına ilişkin hükümleri düzenlemektedir. Danışma Merkezi, bir Yönetim Komitesi (Governing Committee), İcra (Yürütme) Komitesinin de (Executive Committee) ve bir Yönetici (İcra) Direktörün (Executive Director) başkanlığında bir Sekreterlikten oluşacaktır. Çalışma Grubu madde 5(7)'ye ilişkin olarak Merkezin İcra Komitesinin görev alanının çok çeşitli olması beklendiğinden, “uluslararası yatırım uyuşmazlıklarının çözümünde” kelimelerinden önce “özellikle dahil olmak üzere” ibaresini eklemeyi kabul etmiştir. (A/CN.9/1167, para 16-17)

Genel olarak, Madde 5'in İcra Komitesi tarafından alınacak kararlarla ilgili kuralları içermesi gerektiği ve Yönetim Komitesi tarafından alınacak kararlarla ilgili kuralları içeren 5. ve 6. paragrafların, gerekli değişiklikler yapılarak İcra Komitesi için de geçerli olması gerektiği belirtilmiştir. 5. ve 6. paragrafların 8. paragraftan sonra gelecek şekilde aşağıdaki gibi düzenlenmesine karar verilmiştir.

“*. The Governing Committee and the Executive Committee shall endeavour to make all decisions by consensus.

** If a decision cannot be made by consensus in the Governing Committee, the subject matter may be submitted to a vote, which requires the presence of a majority of the Members. Each Member shall have one vote. Decisions shall require a four-fifths majority of the Members present and voting. If the majority of the Members are not present, the same subject matter may be submitted for a second vote at the next meeting of the Governing Committee, the decision of which may be made by a four-fifths majority of the Members present and voting.

** If a decision cannot be made by consensus in the Executive Committee, the subject matter may be submitted to a vote which requires the presence of a majority of the members. Each member of the Executive Committee shall have one vote and the Executive Director, serving ex officio, shall not have a vote. Decisions shall require a four-fifths majority of the members present and voting.

If the majority of the members are not present, the same subject matter may be submitted for a second vote at the next meeting of the Executive Committee, the decision of which may be made by a four-fifths majority of the members present and voting.” (A/CN.9/1167 para 18)

Mutabık kalınan metinde görüleceği üzere, Yönetim Komitesinin tüm kararlarını consensus sağlanarak almaya çalışacağı düzenlenmiştir. Consensus sağlanmadığı takdirde, oy çokluğu aranacağı ve her bir Üyenin bir oy hakkı olacağı belirtilmiştir. Her üyenin bir oy hakkı olacaktır. Kararlar, hazır bulunan ve oy kullanan Üyelerin beşte dördünün çoğunluğunu gerektirmektedir. Üyelerin çoğunluğunun mevcut olmaması durumunda, aynı konunun Yönetim Komitesinin bir sonraki toplantısında ikinci bir oylamaya sunulabileceği ve bu toplantıda hazır bulunan ve oy kullanan Üyelerin beşte dördünün çoğunluğu ile karar alınabileceği düzenlenmiştir. İcra Komitesi için de aynı yönde düzenleme getirilmiştir ve İcra Direktörünün oy hakkı olmadığı da metne eklenmiştir. (A/CN.9/1167 para 18)

Görüşmelerde, bir bölgesel ekonomik entegrasyon örgütünün (REIO) oy hakkı olacak şekilde Danışma Merkezi Üyesi olup olmayacağı veya üye Devletleri adına oy kullanıp kullanmayacağı tartışılmıştır. Bu hususun daha önceki oturumda görüşüldüğü üzere, bir REIO'nun oy kullanma hakkı ve Ek IV'te öngörülen katkı payı ödeme yükümlülüğü de dahil olmak üzere kendi hak ve yükümlülükleri olan bir Danışma Merkezi Üyesi olabileceği belirtilmiştir. (A/CN.9/1167 para 20-21)

Devlet- Devlet Uyuşmazlıkların Çözümü (State-to-State Dispute Settlement, SSDS)

Devlet-Devlet uyuşmazlıklarının Merkezin görev alanına girip girmeyeceği ve bu kapsamda açık bir atfın taslakta yer alıp almayacağı tartışılmıştır. Görüş ayrılıkları dikkate alınarak Çalışma Grubu, taslakta bu tür uyuşmazlıklara açık bir atıfta bulunmamayı ve ilgili hizmetlerin ileride kapsama girip girmeyeceği hususunu belirlemeyi Yönetim Komitesi'ne bırakmayı kabul etmiştir. (A/CN.9/1167 para 23)

Madde 8(3) Ücret Yapısı (Fee Structure)

Merkez tarafından verilen hizmetlerin ücretleriyle ilgili olarak, genel olarak, ücret yapısının taslak tüzüğün bir ekinde belirtilmesi gerekmediği ve Yönetim Komitesine hesaplama yöntemini belirleme esnekliği verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. (A/CN.9/1167 para 25)

Görüşmeler sırasında Madde 8(3)'ün, Yönetim Komitesine, düzenlemeleri nasıl hazırlayacağı konusunda, madde 6 kapsamında sunulan hizmetler ile madde 7 kapsamında sunulan hizmetler için ücret yapısının nasıl farklılık göstereceğini de içerecek şekilde rehberlik etmesi gerektiği önerilmiştir. Görüşmeler neticesinde, Çalışma Grubu, Ek V'i taslak statüye dahil etmemeye ve madde 8(3)'ü aşağıdaki şekilde revize etmeye karar vermiştir:

“3. The Advisory Centre shall charge fees for its services in accordance with the regulations adopted by the Governing Committee.

(a) Services in article 6, paragraph 1, shall be provided at no cost to the Members. The fees to be charged to non-Members, other persons and entities shall be determined by the Executive Director in accordance with the regulations adopted by the Governing Committee.

(b) The fees to be charged by the Advisory Centre for services in article 7, paragraph 1, shall not exceed the amount necessary to recover its costs. The fees to be charged to Members in Annex I shall be lower than those charged to Members in Annex II, which shall be lower than those charged to Members in Annex III. The fees to be charged to non-Members shall be equal to or higher than those charged to Members in Annex III, unless determined otherwise by the Governing Committee.”(A/CN.9/1167 para 2)

Maddenin Türkçesi aşağıda yer almaktadır:

“3. Danışma Merkezi, Yönetim Komitesi tarafından kabul edilen düzenlemelere uygun olarak hizmetler için ücret alacaktır.

(a) Madde 6, paragraf 1'de belirtilen hizmetler, Üyelere ücretsiz olarak sağlanacaktır. Üye olmayanlar, diğer kişiler ve kuruluşlardan alınacak ücretler, Yürütme Direktörü tarafından İcra (Yönetim) Komitesi tarafından kabul edilen düzenlemelere uygun olarak belirlenecektir.

(b) Danışma Merkezi tarafından madde 7, paragraf 1'de belirtilen hizmetler için alınacak ücretler, maliyetlerini karşılamaya yetecek miktarı aşmayacaktır. Ek I'deki

Üyelerden alınacak ücretler, Ek II'deki Üyelerden alınacak ücretlerden daha düşük, Ek III'teki Üyelerden alınacak ücretlerden ise daha düşük olacaktır. Üye olmayanlardan alınacak ücretler, İcra Komitesi tarafından aksi belirlenmedikçe Ek III'teki Üyelerden alınacak ücretlere eşit veya daha yüksek olacaktır.”

B. Madde 9 Hukuki Yapı ve Sorumluluk (Legal Status and Liability)

Çalışma Grubu, Danışma Merkezi'nin Birleşmiş Milletler sisteminin bir parçası olarak mı yoksa Birleşmiş Milletler sistemi içinde mi kurulması gerektiğini değerlendirmiştir. Tartışmalardan sonra, Merkezin Birleşmiş Milletler sistemi içinde kurulmasının faydalı olacağı konusunda anlaşmaya varılmış ve Sekreteryadan, konuya ilişkin ek bilgi sağlaması istenmiştir. Görüşmeler neticesinde, Merkezin, ana merkezinin (headquarter) yerinin neresi olacağına ilişkin daha fazla değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir. (A/CN.9/1167 para 27-28)

Görüşmeler sırasında, Danışma Merkezi'nin bölgesel ofislerinin oluşturulması olasılığı tartışılmıştır. Bölgesel yapılanmanın, hizmetlerin yararlanıcılara erişilebilirliğini ve Merkezin faaliyetlerinin kapsayıcılığını artırabileceği ileri sürülmüştür. Aynı zamanda, çeşitli faktörlerin, örneğin maliyetlerin, Merkez'in böyle bir yapı oluşturma kararı alması halinde Yönetim Komitesi tarafından dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Madde 9(2)'nin, Merkez'in bölgesel ofisler kurmasına olanak tanıyacak şekilde dil içereceği ve Yönetim Komitesine fizibiliteyi belirleme konusunda alan bırakacağı konusunda mutabakata varılmıştır. (A/CN.9/1167 para 30-31)

Ayrıca belirlenecek ana merkezin yerinin değiştirilmesinin çok sınırlı, olağanüstü durumlarda (savaş vs.) olabileceği ve böyle bir kararın mümkün olduğunca oybirliği ile alınması gerektiği konusunda hem fikir olunmuştur. (A/CN.9/1167 para 36)

Görüşülen ve mutabakata varılan hususlar ışığında Çalışma Grubu madde 9(2)'nin aşağıdaki şekilde revize edilmesine karar vermiştir:

“2.1 The Advisory Centre shall be headquartered in [...] based on a host country agreement with [...]. The Governing Committee may decide to relocate the headquarters, either temporarily or permanently, in the event that exceptional circumstances so significantly impact the operational effectiveness of the headquarters that the existing location is no longer suitable.”

2.2 *The Governing Committee may decide to establish regional offices of the Advisory Centre.*”(A/CN.9/1167 para 37)

Merkezin madde 9'da belirtilen ayrıcalık ve bağımsızlıklarının, büyük ölçüde Birleşmiş Milletler sistemi içinde nasıl ve ne şekilde kurulduğuna bağlı olacağı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, varsayılan kuralları sağlamak amacıyla, madde 9(4)'ün aşağıdaki şekilde revize edilmesi konusunda mutabakata varılmıştır.

9.4“*The Advisory Centre, its property and assets shall enjoy, at a minimum, such immunity as may be necessary for the fulfilment of its objectives and for the exercise of its functions, except when the Advisory Centre waives this immunity.*”(A/CN.9/1167 para 39)

Görüşmeler sırasında, Yönetici Direktör ve Sekretarya personelinin ev sahibi ülke dışında işlevsel bağımsızlığa sahip olup olmaması hususu gündeme getirilmiştir. Özellikle madde 7 kapsamında sunulan hizmetler için personelin ev sahibi ülke dışında ve yararlanan üyenin topraklarında hizmet sunmasının muhtemel olduğu belirtilerek böyle bir bağımsızlığın sağlanması gerekebileceği belirtilmiştir. Bu itibarla, madde 9.6'nın nu bu haliyle kalmasına karar verilmiştir.

“9.6. *The Executive Director and staff members of the Secretariat shall enjoy immunity from legal process with respect to acts performed by them in the exercise of their functions, except when the Advisory Centre waives this immunity.*”
A/CN.9/WG.III/WP.238, para.11)

C.Madde 10 Çekinceler (Article 10-Reservations)

“*Article 10 – Reservations*

No reservations are permitted.” A/CN.9/WG.III/WP.238, para.22)

Çalışma Grubunda Taslak statü kapsamında Üyelerin herhangi bir çekince koymasına izin vermenin gerekli veya arzu edilir olmayacağı gerekçesiyle madde 10'un bu haliyle kalmasına yönelik genel bir destek vardır. Anacak aksi yönde görüşler de ileri sürülmüştür. Çalışma Grubunda SSDS ile ilgili varılan uzlaşma ışığında madde 10'un değiştirilmeden kalması

gerektiği görüşü hakim olmuştur. Bununla birlikte, Yönetim Komitesinin SSDS ile ilgili hizmetler sunma kararı alması durumunda, Üyelere danışması gerektiği ve ortaya çıkabilecek çatışmaları ele almanın yollarını araması ve SSDS ile ilgili hizmetleri sağlamak için koşullar getirmesi önerilmiştir. (A/CN.9/1167 para 44-47)

Madde 11 Saklayıcı (Article 11-Depositary)

“The [to be identified] is hereby designated as the depositary of the Protocol.”
(A/CN.9/WG.III/WP.238, para.22)

Görüşmelerde maddenin bu haliyle kalmasına, Protokolün saklayıcısının kim olacağına ilerde belirlenmesi uygun bulunmuştur.(A/CN.9/1167 para 48)

Madde 12 İmza, onay, kabul, uygun bulma, katılım (Article 12 – Signature, ratification, acceptance, approval, accession)

“Article 12 – Signature, ratification, acceptance, approval, accession

1. This Protocol is open for signature by a State or a regional economic integration organization [place and time to be determined].

2. This Protocol is subject to ratification, acceptance or approval by the signatories.

3. This Protocol is open for accession by a State or a regional economic integration organization that is not a signatory from the date it is open for signature.

4. Instruments of ratification, acceptance, approval or accession are to be deposited with the depositary.” (A/CN.9/WG.III/WP.238, para.25)

Taslak tüzüğün 10-12. Maddeleri genel olarak çok taraflı konvansiyonlarda olan genel hükümlerdir. Danışma Merkezi taslak tüzüğünün protokol şeklinde çok taraflı enstrümana dahil edilmesi görüşülmüştür. Görüşmelerde, bir Devletin veya Bölgesel Ekonomik Entegrasyon Kuruluşunun (REIO), MIIR tarafı olmadan Danışma Merkezi'nin Üyesi olabilmesi için esneklik sağlanması belirtilmiştir. Ayrıca, her ne kadar MIIR ve onun protokolü olarak taslak tüzüğün aynı anda sonuçlandırılması tercih edilse de, taslak tüzüğün MIIR'in sonuçlanmasından önce imzaya açılması ve muhtemelen yürürlüğe girmesinin mümkün olması ve taslak tüzüğün daha sonra MIIR'e dahil edilmesi olasılığı değerlendirilmiştir. Bu hükümlerin düzenlenmesinin

zorluğu ve karışı dikakte alınarak ilgili hükümlerin ileride düzenlenmesinin amaca daha uygun olduğu değerlendirilmiştir. (A/CN.9/1167 para 50)

Madde 13 Yürürlük (Article 13 -Entry into force)

“This Protocol shall enter into force sixth months after the deposit of the [number to be determined] instrument of ratification, acceptance, approval or accession provided that:

(a) At least [number to be determined] States or regional economic integration organizations listed in Annex III have deposited their instrument; or

(b) The expected contributions by States or regional economic integration organizations that are parties to the Protocol exceed [amount to be determined].”
(A/CN.9/WG.III/WP.238, para.24)

13. madde, taslak tüzüğün yürürlüğe girmesi ile ilgili kuralları belirlemekte ve Danışma Merkez'nin faaliyete geçirilmesi için minimum eşiği düzenlemektedir. Yürürlüğe girmesi büyük ölçüde Üye sayısına bağlı olabilirken, kurulması ve işletmeye başlanması için gereken koşullar büyük ölçüde mevcut finansal kaynaklar, öngörülen katkılar dahilinde olacaktır. (A/CN.9/WG.III/WP.238, para.25)

13. maddedeki koşulların sağlandığı halde Protokolün ne zaman yürürlüğe gireceği konusunda genel olarak 6 aylık sürenin uygun olduğu değerlendirilmiştir. Paragraf (a)'nın Protokolün yürürlüğe girmesi için karşılanması gereken ek koşullardan biri olup olmaması konusunda farklı görüşler ileri sürülmüştür. Paragraf (a)'nın Merkezin mali sürdürülebilirliğini garanti etmeyi amaçladığı ileri sürülerek, paragraf (b)'nin metinde olmasının yeterli olabileceği değerlendirilmiştir.(A/CN.9/1167 para 51-52)

Paragraf (b) ile ilgili olarak, taslak yasada sabit bir miktar belirtilmesinin pratik olmayacağı genel olarak değerlendirilmiştir. İlk yıllardaki Merkez'in faaliyet bütçesinin belirli bir yüzdesine atıfta bulunulabileceği, bu sayede faaliyetlerinin mali sürdürülebilirliğinin sağlanacağı ve bütçe ile yüzdelerin daha sonra değerlendirilebileceği önerilmiştir. (A/CN.9/1167 para 53)

Görüşmeler neticesinde 13. Madde aşağıdaki şekilde onaylanmıştır.

“1. This Protocol shall enter into force six months after the deposit of the

[number to be determined, including the possibility to require certain number of Members from each of the Annexes] instrument of ratification, acceptance, approval or accession provided that the expected contributions by States or regional economic integration organizations that are parties to the Protocol exceed [to be determined, for example, 80 per cent of the anticipated budget for the first five years of operation].

2. When a State or a regional economic integration organization ratifies, accepts, approves or accedes to this Protocol after the entry into force of the Protocol in accordance with paragraph 1, this Protocol enters into force in respect of that State or regional economic integration organization [a short period of time, for example, 30 days] after the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.” (A/CN.9/1167 para 55)

Kabul edilen metinde görüldüğü üzere, Protokol, onay, kabul, uygun bulma veya katılım belgelerinin tevdiinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir. Ancak, Protokol'e taraf olan Devletler veya bölgesel ekonomik entegrasyon organizasyonlarının beklenen katkılarının, [belirlenecek, örneğin, ilk beş yıllık faaliyet bütçesinin %80'ini aşması] durumunda yürürlüğe girecektir.

D. Ekler, değişiklikler ve çekilme (Annexes, amendments and withdrawal)

Madde 14 Ekler (Article 14 – Annexes)

*“The Annexes to this Protocol constitute an integral part of this Protocol.”
(A/CN.9/WG.III/WP.238, para.25)*

14. madde aynen kabul edilmiştir. (A/CN.9/1167 para 56)

Madde 15- Protokol Değişiklikleri ve Ek'ler (Article 15 – Amendments to the Protocol and Annexes)

“1. Any Member of the Advisory Centre may submit a proposal to amend an article of this Protocol to the Governing Committee. The proposal shall be promptly

communicated to all Members. The Governing Committee may adopt the amendment in accordance with article 5, paragraphs 5 and 6.

2. The Executive Director shall communicate the adopted amendment to the depositary. The depositary shall submit the adopted amendment to all Members for ratification, acceptance or approval. The adopted amendment to the articles of this Protocol shall enter into force 30 days after the date of deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval by all Members.

3. Any Member of the Advisory Centre, the Executive Committee or the Executive Director may submit a proposal to amend the Annexes to the Governing Committee. The Governing Committee may adopt the amendment in accordance with article 5, paragraphs 5 and 6 and regulations adopted by it. An adopted amendment shall enter into force 30 days after the notification is received by the depositary.

4. A State or a regional economic integration organization which becomes a Member after the entry into force of the amendment shall be considered as a Party to the Protocol as amended.” (A/CN.9/WG.III/WP.238, para.25)

Görüşmeler neticesinde Çalışma Grubu madde 15(3)'ün aşağıdaki şekilde revize edilmesi konusunda anlaşmıştır.

“3.1 Any Member of the Advisory Centre, the Executive Committee or the Executive Director may submit a proposal to amend Annexes I, II, III or IV to the Governing Committee. The proposal shall be promptly communicated to all Members.

3.2 The Governing Committee shall only adopt amendments to Annexes I, II and III:

(a) To reflect in Annexes I and II, [any changes to] the list of least developed countries adopted the United Nations General Assembly;

(b) To include in Annex II or III, a State listed in Annex I that requests to be thus included;

(c) To include in Annex III, a State listed in Annex II that requests to be thus included; or

(d) [...]

3.3 The Governing Committee shall endeavour to adopt amendments to Annex IV by consensus. If a decision cannot be made by consensus, the amendment shall be submitted to a vote to each group of Members listed in Annexes I, II and III. The amendment shall be adopted when each group of Members adopts the amendment in accordance with article 5, paragraph 6.

3.4 An amendment adopted in accordance with paragraphs 3.2 and 3.3 shall enter into force thirty (30) days after the notification is received by the depositary.” (A/CN.9/1167 para 61)

Madde 3.1’de görüleceği üzere, herhangi bir Ek’in değiştirilmesi için teklif yapma prosedürünü, madde 3.1’e göre aynı usule tabidir. 3.1’e göre Danışma Merkezinin herhangi bir Üyesi, Yürütme Komitesi veya İcra Direktörü, Ek I, II, III veya IV’ü değiştirmek için Yönetim Komitesine bir teklif sunabilir. Teklif, tüm Üyelere derhal iletilecektir. (A/CN.9/1167 para 61)

Madde 3.2, Yönetim Komitesinin Ek I, II ve III’ü değiştirebileceği durumların kapsamlı bir listesini içereceği ve kabul edilebilecek değişiklik türlerini sınırlandıracağını düzenlemektedir. Madde 3.3 ise, Yönetim Komitesinde oybirliği sağlanmadığı durumda Ek IV’ü değiştirmek için ayrı bir kural düzenlemektedir. (A/CN.9/1167 para 64)

Madde 16 Çekilme ve Sonlandırma (Article 16 -Withdrawal and Termination)

“1. Any Member may at any time withdraw from this Protocol by means of a formal notification addressed to the depositary. The depositary shall inform the Executive Director, who shall inform the Members promptly. The withdrawal shall take effect

[number to be determined] months after the notification is received by the depositary. The obligations to make any remaining contribution at the time of withdrawal and to pay fees for the services provided by the Advisory Centre shall not be affected by the withdrawal. The withdrawing Member shall not be entitled to any reimbursement of its contributions.

2. The Governing Committee may terminate this Protocol. Upon termination, the assets of the Advisory Centre shall be distributed among the Members at that time in proportion to the total of each Member's contributions, including its voluntary contributions, to the financing of the Advisory Centre's operation”
(A/CN.9/WG.III/WP.238, para.32)

1.paragrafa ilişkin olarak, çekilme bildiriminin saklayıcı tarafından alındıktan 30 gün sonra yürürlüğe gireceği konusunda mutabık kalınmıştır. Bir Üyenin Ek'lerde yapılacak değişiklik sebebiyle çekilme kararı alması durumunu ele almak için, aşağıdaki şekilde yeni bir paragraf eklenmesi konusunda mutabık kalınmıştır. (A/CN.9/1167 para 65-66)

“*. If a Member submits a notification of withdrawal within three (3) months of the receipt by the depositary of the notification of an amendment to any of the Annexes, the amendment shall not apply to that Member.” (A/CN.9/1167 para 66)

Ek'lenmesi kararlaştırılan paragrafta görüleceği üzere, bir Üye, Merkez tarafından taslak Tüzüğün eklerinde yapılacak bir değişiklik bildiriminden itibaren üç ay içinde geri çekilme bildiriminde bulunursa, söz konusu değişiklik o üye için geçerli olmayacaktır.(A/CN.9/1167 para 66)

Ekler (Annexes)

Görüşmeler sırasında Çalışma Grubu, Ek I'i değiştirmeden onaylamıştır. Ayrıca, Ek II ve III'teki (A/CN.9/WG.III/WP.238, para.32-24) Devletlerin listelerinin, gösterge niteliğinde listeler olarak köşeli parantez içine alınması kararlaştırılmıştır. Gösterge niteliğinde listeler olarak, bu listelerin bir Devletin hangi Ek'te nihai olarak yer alacağı konusunda herhangi bir varsayım içermemesi gerektiği belirtilmiştir. (A/CN.9/1167 para71)

Ek IV (A/CN.9/WG.III/WP.238, para.33), Çalışma Grubu'nun (A/CN.9/1161, paragraflar 100–103) müzakerelerini yansıtmaktadır. Farklı kategorilerdeki Üyelerden beklenen asgari katkı miktarlarının belirlenmesi öngörülmüştür. Çalışma Grubu, Ek I, II ve III'teki Üyelerin asgari katkısının kademeli bir ölçekle belirlenmesi gerektiği konusunda mutabık kalmıştır. Ek III'teki Üyelerin katkısı en yüksek oranda olacaktır. (A/CN.9/1167 para 72, A/CN.9/WG.III/WP.238, para.32-24)

E. İLERLEME PLANI

Çalışma Grubu, Sekreteryadan toplantıda alınan kararlar ve yapılan müzakereler doğrultusunda taslak yasayı revize etmesini, editöryal değişiklikler yapmasını ve 2024 yılında yapılacak elli yedinci oturumda Komisyon tarafından nihai hale getirilip prensipte kabul edilmesi için sunmasını talep etmiştir. Bu bağlamda, Merkezin faaliyete geçmesi için hazırlık çalışması yapılması gerektiğine karar verilmiştir. Bu çalışmayı kolaylaştırmak amacıyla, Çalışma Grubunca, Birleşmiş Milletler'in tüm ilgili üye Devletleri ile REIO'ların davet edileceği gayri resmi bir sürecin kullanılması hususunun Komisyon'da değerlendirilmesi uygun bulunmuştur. (A/CN.9/1167 para 73-75)

IV.ULUSLARARASI YATIRIM UYUŞMAZLIKLARININ ÖNLENMESİ VE AZALTILMASINA İLİŞKİN TASLAK KILAVUZLAR (DRAFT GUIDELINES ON PREVENTION AND MITIGATION OF INTERNATIONAL INVESTMENT DISPUTES)

Bilindiği üzere, Çalışma Grubu, 45. oturumda yatırım uyuşmazlıklarının önlenmesi ve azaltılmasına ilişkin bir yasama kılavuzu taslağı (“yasama kılavuzu taslağı”) üzerinde ön bir görüşme gerçekleştirmişti. Bu bağlamda, uyuşmazlıkların önlenmesi ve azaltılmasının önemi yinelenmişti. Görüşmelerde, uyuşmazlıkların engellenmesi ve azaltılmasında yatırımcıların rolüne dikkat çekilmiştir. ISDS reformu kapsamında geliştirilecek Danışmanlık Merkezinin (Advisory Center) uyuşmazlıkların önlenmesi ve azaltılması bakımlarından Devletlere belirli konularda yardımcı olarak veya en iyi uygulamaları paylaşmak için bir forum sağlayarak kilit role sahip olacağı belirtilmişti. (A/CN.9/1131 para.50)

Çalışma Grubu 47. oturumunda, Sekreteryayı, uluslararası yatırım anlaşmazlıklarının önlenmesi ve hafifletilmesine ilişkin taslak kılavuzların, Mart 2024'ün başlarında yapılması planlanan oturumlar arası toplantı sırasında delegasyonlardan alınan görüşler ve yazılı yorumlara dayanarak güncellenmesiyle görevlendirmişti. (A/CN.9/1161 para 112)

48. oturumundaki görüşmeler neticesinde, Çalışma Grubu Sekretarya'dan aşağıdaki hususları talep etmiştir: (i) farklı Devletlerin uygulamalarını derleyen bir kit (toolkit) olarak metni hazırlamak; (ii) metindeki her türlü emredici ifadeleri çıkarmak; (iii) bu kitin herhangi bir yatırım talebi için temel olarak kullanılmayacağını netleştiren ifade eklemek; ve (iv) anlaşmazlıkların önlenmesinde yatırımcıların rolüne ilişkin ifadeler eklemek. (A/CN.9/1167 para 83)

V. DAİMİ YAPIYA İLİŞKİN TASLAK TÜZÜK (DRAFT STATUTE OF A STANDING MECHANISM)

48. toplantıda Çalışma Grubu tarafından önceki oturumlarda daimi bir mekanizma ve temyiz mekanizmasının çeşitli yönlerinin tartışıldığını belirterek A/CN.9/WG.III/WP.239 sayılı belgenin çok taraflı entrumana (MIIR) ek bir protokol şeklinde daimi bir mekanizmanın taslak yasasını düzenlendiği belirtilmiştir. (A/CN.9/1167 para 84)

Görüşmelerde öncelikle daimi bir mekanizma ve temyiz mekanizmasına ilişkin reform unsurlarının tek bir protokolda mi yoksa ayrı protokollerde mi ele alınması gerektiği konusu değerlendirilmiştir. Bir görüş, daimi yapı ve temyiz mekanizmasını iki ayrı protokolle ele alınmasıdır. Bu görüşü savunanlar iki ayrı prookolün Devletlerin hangi protokole taraf olacaklarını seçmelerine olanak tanıyacağını ileri sürmüşlerdir. (A/CN.9/1167 para 87)

Diğer görüşte olanlar ise, hem birinci kademe (a first-tier) hem de temyiz mekanizmasını (appellate mechanism) içeren tek bir protokol olmasının amaca daha uygun olduğunu savunmaktadırlar. Daimi mekanizmanın modellerinden birinin iki kademeli bir sistem olduğu (a two-tier system) ve ortak unsurların ele alınmasının mükerrerliği önleyip ISDS sisteminin daha fazla parçalanma riskini azaltabileceği belirtilmiştir. Ayrıca, Devletlerin birinci kademe veya temyiz mekanizmasına katılmayı veya katılmamayı seçmelerine (opt in or opt out of the first tier or the appellate mechanism) olanak tanıyacak esnekliğin tek bir protokole entegre edilebileceği ileri sürülmüştür. (A/CN.9/1167 para 88)

Görüşmeler sırasında Rusya, İran, Costa Rica, Ekvator, Hindistan delegasyonları tek protokol olması yönünde görüş bildirmişlerdir. İsviçre, Singapur Avrupa Birliği ülkeleri tek bir protokol olması yönünde görüş bildirmişlerdir. Görüşmeler sırasında, iki reform unsurunun tek bir protokolda mi yoksa ayrı protokollerde mi ele alınacağına bakılmaksızın, A/CN.9/WG.III/WP.239'daki taslak tüzük üzerinde ilerlemenin amaca uygun olduğu dile getirilmiştir. Çalışma Grubu, delegasyonlar arasındaki görüş ayrılıkları ve ilerleme kaydetme ihtiyacını göz önünde bulundurarak, A/CN.9/WG.III/WP.239'daki taslak hükümleri yalnızca

birinci kademe daimi mekanizma (aşağıda 'Uyuşmazlık Mahkemesi; Dispute Tribunal olarak anılacaktır) bağlamında, bu iki reform unsuru ile nasıl ilerleneceğine dair karara hanel getirmeksizin değerlendirmiştir. (A/CN.9/1167 para 88-90)

Madde 2 Genel İlkeler (General principles),

2. maddeye ilişkin olarak, maddenin daimi mekanizmanın bir yargı organı olarak amaçlarını (örneğin, bağımsızlık, tarafsızlık, adil yargılanma, ayırım gözetmeme, etkinlik ve gizlilik) ve Çalışma Grubu tarafından belirlenen endişeleri (örneğin, kararların doğruluğu ve tutarlılığı, zaman ve maliyetler, çeşitlilik) daha iyi yansıtacak şekilde düzenlemesi önerilmiştir. Bu genel ilkelerin, tüzüğün giriş kısmında düzenlenmesi ileri sürülmüştür. Daimi mekanizmanın bağış kabul edip etmemesi konusunun ileride değerlendirilmesinin amaca daha uygun olduğu belirtilmiştir. (A/CN.9/1167 para 91)

Madde 3 Yapı ve Kompozisyon (Structure and composition)

3. maddeye ilişkin olarak, daimi yapının Conference of Contracting Parties (COP) Başkanı veya Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanı tarafından dışarıdan temsil edilmesi önerilmiştir. Metinde terminolojik olarak düzeltmeler yapılması önerilmiştir. (Önerğin Secretariat yerine Registry denilmesi ileri sürülmüştür.) Daimi mekanizmanın, mevcut bir kuruma edilme olasılığının, başlangıç aşamasında hem geçici olarak veya kalıcı olarak değerlendirilmelidir. Ayrıca, gerekli hizmetlerin bu kurumdan temin edilme olasılığı ve bunun maliyetler üzerindeki etkisi de göz önünde bulundurulması önerilmiştir. Ayrıca, Sekreteryanın mevcut kurumların yardımıyla yukarıda belirtilen konuyu daha fazla araştırması ve olası maliyetler hakkında bilgi sağlaması ileri sürülmüştür. (A/CN.9/1167 para 92)

Madde 4 Taraf Ülkeler Konferansı (Conference of the Contracting Parties;COP)

Yukarıda belirtildiği üzere Madde 3 daimi mekanizmanın yapısını düzenlemiştir:

“3.1. Daimi Mekanizma, Sözleşmeye Taraf Olanların Konferansı (Konferans), Uyuşmazlık Mahkemesi ve Temyiz Mahkemesi (birlikte 'Mahkemeler' olarak anılacaktır) ile Sekreteryadan oluşur.

3.2. Konferans, bu Protokolü madde 41'e uygun olarak onaylayan veya katılan tüm Taraf Devletlerden oluşacaktır....” (A/CN.9/WG.III/WP.239)

Görüşmeler sırasında, “Taraf Ülkeler Konferansı”nın (bundan böyle COP) düzenlendiği

4. maddeye ilişkin olarak aşağıdaki hususlar önerilmiştir:

- Uyuşmazlık Mahkemesine usul kurallarını geliştirme izni verilirken, COP'un bu kuralları kabul edeceği veya Uyuşmazlık Mahkemesinden ek kurallar geliştirmesini isteyebileceği;
- Madde 2(1)'de belirtilen asgari katkıyı belirleyeceği;
- Madde 2(m)'deki "ücretler" teriminin anlamını netleştirilmesi;
- Maddede geçen Büronun yapısı ve rolünü (Büronun neden var olduğu ve üyelerinin maaş alıp almaması gerektiği dahil) netleştirilmesi;
- Oylamaya ilişkin kuralların , kararların türüne bağlı olarak farklılık gösterebileceği için daha sonraki bir aşamada değerlendirilmesi vb. (A/CN.9/1167 para 93)

Madde 5 Uyuşmazlık Mahkemesi ve Başkanlık (Article 5 Dispute Tribunal and Presidency)

5. maddeye ilişkin olarak, Uyuşmazlık Mahkemesinin “diğer fonksiyonlarına” açıklık getirilmesi önerilmiştir. Bu işlevlerin herhangi bir 'yargı dışı' işlevi içerip içermeyeceğinin belirlenmesi önerilmiştir. (Örneğin, Uyuşmazlık Mahkemesinin sadece idari işlevleri yerine getirmek yerine arabuluculuk veya diğer uyuşmazlık çözüm yolları hizmeti verip veremeyeceği). Ayrıca, İdari Direktör ve Başkanlığın idari görevlerine açıklık getirilmesi önerilmiştir. (A/CN.9/1167 para 94)

Madde 6 Sekretarya (Article 6 Secretariat)

6. madde Uyuşmazlık Mahkemesinin Sekretarya'sını düzenlemektedir. Maddeye göre İcra Direktörü tarafından yönetilen Sekretarya bu Protokole uygun olarak idari ve diğer işlevleri yerine getirecektir. Konferans ve bağlı organlarının faaliyetlerini destekleyecek ve uyuşmazlık ve temyiz mahkemelerinin işleyişine yardımcı olacaktır. (A/CN.9/WG.III/WP.239)

6. maddeye ilişkin olarak İdari Direktörün Uyuşmazlık Mahkemesi ya da COP tarafından atanması önerilmiştir. İcra Direktörünün, belirlenen kriterlere dayalı olarak COP'un belirli bir alt organının tavsiyesine dayanarak 6 yıllık bir süre için atanması önerilmiştir. Ayrıca maddede düzenlenen Sekretaryanın bazı fonksiyonlarının (4.e ve 4.h) COP tarafından yerine getirilmesi önerilmiştir.(A/CN.9/1167 para 95)

Madde 14 Yetki (Article 14 Jurisdiction)

“Article 14 – Jurisdiction

1. The jurisdiction of the Dispute Tribunal shall extend to any international

investment dispute, which the parties to the dispute consent in writing to submit it to the Dispute Tribunal. When the disputing parties have given their consent, no party may withdraw its consent unilaterally.

2. A Contracting Party may consent to the jurisdiction of the Dispute Tribunal by providing a list of instruments to which it is a party or legislation governing foreign investments which it has enacted. The list may be provided when depositing the instrument of ratification or accession or by subsequently notifying the Executive Director and the depositary of the Protocol in writing.

3. The Dispute Tribunal shall have exclusive jurisdiction over a dispute submitted for resolution pursuant to an instrument listed in paragraph 2, when both or all relevant Contracting Parties have included the instrument in their list.

4. The Executive Director shall be responsible for maintaining the list of instruments or legislation provided by each Contracting Party and making it publicly available.” (A/CN.9/WG.III/WP.239)

14. madde Uyuşmazlık Mahkemesinin yetkisini düzenlemektedir. 14.1’de Uyuşmazlık Mahkemesinin yetkisinin, tarafların yazılı olarak Uyuşmazlık Mahkemesine sunmayı kabul ettikleri her türlü uluslararası yatırım uyuşmazlığını kapsayacağı düzenlenmiştir. Görüşmelerde “international investment dispute” ifadesine referansın gerekip gerekmediği tartışılmıştır. Metince kalıcaksa nasıl tanımlanacağına açıklık getirilmesi önerilmiştir. Örneğin UNCITRAL Davranış Kuralları (UNCITRAL Code of Conduct) ya da ICSID Konvansiyon’nda tanımladığı gibi. Ayrıca, SSDS'nin yetki kapsamına dahil edilip edilmeyeceği konusunda da görüş ayrılığı oluşmuştur. Bununla birlikte, kapsamın gereksiz yere genişletilmemesi gerektiği belirtilmiştir. SSDS'nin yetki kapsamında olup olmayacağı konusunun dikkatle analiz edilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu sorunun ve kapsamla ilgili diğer soruların, kendi yetkisini madde 17'ye uygun olarak değerlendirirken Uyuşmazlık Mahkemesi'ne bırakılıp bırakılmayacağı hususunun da incelenmesi gerektiği önerilmiştir. . (A/CN.9/1167 para 96-98)

14.2’de, Taraf Devletin Uyuşmazlık Mahkemesinin yetkisini kabul ettiğine dair rızasını taraf olduğu belgeler listesini (list of instruments) veya yabancı yatırımları düzenleyen yürürlüğe koyduğu mevzuatı sunarak gösterebileceğini düzenlemiştir. (A/CN.9/WG.III/WP.239)

14.3’te Uyuşmazlık Mahkemesinin 'münhasır' yetkiye sahip olup olmaması konusunda farklı görüşler ifade edilmiştir. Taraf Devletler tarafından rızayı gösteren belgelerin listelenmesinin, listelenen belgelerden kaynaklanan tüm uyuşmazlıkları Uyuşmazlık Mahkemesinin yetkisine tabi tutma isteklerini yansıtacağı belirtilmiştir. “Münhasır yetki” olmaması yönünde görüş bildiren delegasyonlar da olmuştur. Türkiye görüşü olarak da sunulan bu görüş uyarınca, 'münhasır' yetkinin yatırımcıları uyuşmazlık çözüm mekanizmalarından seçim yapma olasılığından mahrum bırakacağı belirtilmiştir. Taraf Devletlerin, Uyuşmazlık Mahkemesinin yetkisine münhasır olmayan bir şekilde tabi olma esnekliğine sahip olmaları gerektiği önerilmiştir. (A/CN.9/1167 para 100)

Madde 15 Uyuşmazlık Çözüm Talebi (Request for Dispute Resolution)

“Article 15 – Request for dispute resolution

1. Any party wishing to initiate a dispute resolution proceeding before the Dispute Tribunal shall address a request to that effect in writing to the Executive Director, who shall send a copy of that request to the other disputing party.

2. The request in paragraph 1 shall contain information concerning the issues in dispute, the identity of the disputing parties and their consent to the jurisdiction of the Dispute Tribunal in accordance with the rules of procedure.

3. The Executive Director shall register the request unless, on the basis of the information contained in the request, it is found that the dispute is manifestly outside the jurisdiction of the Dispute Tribunal. The Executive Director shall notify the parties of the registration or refusal to register.”

15.1’de görüleceği üzere, Uyuşmazlık Mahkemesi önünde bir uyuşmazlık çözüm süreci başlatmak isteyen herhangi bir taraf, bu yöndeki talebini yazılı olarak İcra Direktörüne

iletecektir. İcra Direktörü, bu talebin bir kopyasını diğer uyuşmazlık tarafına gönderecektir. Görüşmeler sırasında, söz konusu talebin direk karşı tarafa gönderilmesi önerilmiştir. (A/CN.9/1167 para 102)

Görüşmeler sonucunda, Sekreteryadan, Çalışma Grubu tarafından değerlendirilen madde önerileri doğrultusunda revize etmesi ve taslak metni oluşturması talep edilmiştir. (A/CN.9/1167 para 112)

SONUÇ:

“Danışma Merkezi Tüzüğü” ve “Anlaşmazlıkların Önlenmesi ve Hafifletilmesine İlişkin Taslak Kılavuzların”un işbu 48. toplantıdaki kararlaştırılan hususlar ışığında revize edilerek nihai hale getirilmek üzere UNCITRAL Komisyonu’nun Temmuz 2024 yılında New York’ta gerçekleşecek 57. oturumuna sunulacaktır.

Bununla birlikte, 49.oturumunun 23-27 Eylül 2024 (Viyana), 50. oturumunun 20-24 Ocak 2025 (Viyana) ve 51.oturumunun 7-11 Nisan 2025 (New York) tarihlerinde yapılmasının öngörüldüğü ve tümünün Komisyon tarafından onaylanması gerektiği bilgisi edinilmiştir. Çalışma Grubu, 49.oturumda, A/CN.9/WG.III/WP.239 ve A/CN.9/WG.III/WP.240'a dayalı olarak “daimi mekanizma” ve “temyiz mekanizmasını” değerlendirmeye devam etme ve ayrıca usule, cross-cutting’e ilişkin konular ile MIIR konularını ele alma hususlarını önermiştir.

İTOTAM Genel Sekreteri

Av. Senem BAHÇEKAPILI VINCENZI